

OPONENTSKÝ POSUDEK

Diplomová práce Petra Januše s názvem *Zvuková poezie* se odvážně věnuje té části básnické tvorby, v níž zvuk řeči opouští svá zavazující a svazující spojení s lexikálními významy a stává se sám nositelem smyslu autorova poselství. Toto zvýznamnění zvuku jazyka (ve zvukové poezii dotažené do rozmanitých extrémů) je samozřejmě přítomné už ve fenoménu verše, který se od věty liší právě svou segmentací na slabiky a jejich podílem na veršovém smyslu. Slabika má v běžném jazyce pouze psychofyziologický ráz na rozdíl sémantické funkce morfému a je jen technickou jednotkou jazyka; ve verši je to od základu jiné, mohli bychom uvažovat o jiné (veršové) predikaci, kdy ve slabičném prostoru verše vzniká specifický lyrický význam a specifická lyrická subjektivita (specifikace těchto „specifičností“ zde ponecháme spolu s Miroslavem Červenkou „budoucně řešené problematice“).

Petr Januš v úvodu svého pojednání řeší problematiku terminologického uchopení a vymezení fenoménu tzv. zvukové poezie. Teoretickým úvahám celkem věnuje 34 stran (18%) textu své diplomové práce, autorovým hlavním záměrem, který dominuje na zbývajících textové ploše, je pohled literárního historika na vybrané kapitoly z historie zvukové poezie. Už předem je nutné říci, že předložená literárně historická studie uchvacuje svou erudovaností a širí záběru, přehlednou strukturací a stylistickou úrovní svého výkladu, výběrem ukázek a také jazykovou vybaveností.

Vstupní terminologický problém diplomant řeší s ohledem na internacionálnost a tvořivé rozpětí jednotlivých individuálních přístupů a terminologických či programových autorských upřesnění zevšeobecňovaného fenoménu pojmem „zvuková poezie“, která je „víceméně všeobecně považována za oblast interdisciplinárního charakteru, v jejíchž postupech se prolínají prvky jazykové (literární) a hudební. Z historického pohledu je možno ji nahlížet jako multimedialní uměleckou formu odrážející a rozvíjející syntetické tendence avantgardních a experimentálních uměleckých hnutí, z jejichž prostředí v první polovině 20. století vyšla.“ (s. 20).

V teoretickém úvodu se objevuje pojem „asémantičnosti“ (s. 9, 12, 19), nebo jinde také „nesémantických skladeb“ (s. 82), který je zřejmě zásadní pro oblast zvukové poezie jako poezie, která nějakým způsobem rezignuje třeba na lexikální význam, třeba na psanou podobu nebo také na fonologickou kombinatoriku (fonotaktiku) jednoho či „všech“ lidských jazyků. Petr Januš si dobře uvědomuje, že veškeré tak důkladně historicky sledované hraní zvukové poezie je právě hraním návratů a odchodů na výsostně lidském rozmezí, kde kdysi vznikala z tělesných zvuků lidská řeč (a kde stále přebývá řeč básnická), v oblasti jakéhosi "prajazyka lidství" ("eine Ursprache der Menschheit"), který je snad rekonstruovatelný z nejstarší slovní zásoby (té „nejblíže“ lidské) a v

němž je označované s označujícím v nezaměnitelné jednotě a jedno druhému je synekdochou i metaforou zároveň.

Celý neobyčejně zážitkově i pojmově inspirativní a jak dosvědčuje pasáž o zvukové poezii v českých zemích zvláště v kontextu našeho literárního povědomí velmi potřebný Janušův historický popis vývojových zákrut zvukové poezie lze také číst jako kontinuální studii o tvořivých proměnách vztahu zvuku a významu; nacházíme zde pojmenovávání (jmenováno jen namátkou) vedle už zmíněné asémantičnosti simultaneita zvuků těla (s. 84), verbálně sémantický charakter (s. 87) vedle „jen“ denotace. Autorova snaha o pojmenování „rozmezniho“ napětí vede i k neologismům zasluhujícím další interpretaci - jako například na straně 23: „Tyto projevy však měly zpravidla pouze vyvolat parodický či komický efekt a reliéfizovat zvukomalebnou nesémantičností okolní slova, případně demonstrovat formální zdatnost autora“.

Z pohledu moderní literární teorie a jejích poznatků o vztahu zvuku a významu v poezii lze ocenit zmínku o fonosémantice (s. 45), opačně překvapivá je malá pozornost věnovaná fonologii a zvláště dílu Romana Jakobsona, který ve svých (u nás málo známých) pozdních dílech navazuje na svůj fenomenologický strukturalismus třicátých let a navrhuje pro interpretaci sémantiky hlásek syntetické řešení. Tradiční versologie a žurnalisticky popisná literární věda v oblasti zvukové poezie zcela selhávají a možnou cestou je jen interdisciplinární rozevření. Ale to nebylo zatím Janušovým záměrem, svůj cíl, který si stanovil pro svou diplomovou práci, ale bezezbytku a vysoce nadprůměrně splnil.

Navrhuji hodnotit diplomovou práci Petra Januše „výborně“.

V Praze dne 12.9.2009

PhDr.Pavel Jiráček, CSc.

